

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI HAMKORLIGINING XALQARO TAJRIBALARI

Soyibova Bonu O'tkirovna

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti Pedagogika Fakulteti

Ta'lim Tarbiya nazariyasi va metodikasi yo'nalishi Maktabgacha ta'lim Magistranti

E-mail: utkirraupov62@gmail.com

Annotatsiya; *Maqolada oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) o'rtasidagi hamkorlikning nazariy asoslari, mazmuni hamda xorijiy tajribalari tahlil etiladi. Jahon tajribasida, xususan, Finlyandiya, Yaponiya, AQSH, Janubiy Koreya, Rossiya va O'zbekiston misolida oilaning ta'lim jarayonidagi o'rni, pedagogik hamkorlik shakllari va samarali model turlari ko'rsatib beriladi. Maqolada xalqaro tajribalar tahlili asosida O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *oila, maktabgacha ta'lim tashkiloti, hamkorlik, xalqaro tajriba, ta'lim sifati, bola rivojlanishi, tarbiya.*

Abstract; *The article analyzes the theoretical foundations, content, and foreign experiences of cooperation between families and preschool educational institutions (PEIs). In particular, the experiences of Finland, Japan, the USA, South Korea, Russia, and Uzbekistan are examined to reveal the role of families in the educational process, the forms of pedagogical cooperation, and effective model types. Based on the analysis of international practices, the article develops practical recommendations for improving cooperation in the preschool education system of Uzbekistan.*

Keywords: *family, preschool educational institution, cooperation, international experience, quality of education, child development, upbringing.*

Аннотация; *В статье анализируются теоретические основы, содержание и зарубежный опыт сотрудничества семьи и дошкольных образовательных учреждений (ДОУ). На примере Финляндии, Японии, США, Южной Кореи, России и Узбекистана рассматривается роль семьи в образовательном процессе, формы педагогического взаимодействия и эффективные модели сотрудничества. На основе анализа международного опыта разработаны практические рекомендации по развитию сотрудничества в системе дошкольного образования Узбекистана.*

Ключевые слова: *семья, дошкольное образовательное учреждение, сотрудничество, международный опыт, качество образования, развитие ребёнка, воспитание.*

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlarining hamkorligi muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda. Bola shaxsining shakllanishi ilk yoshdan, ya'ni oilada boshlanadi. Shu bois oila va ta'lim muassasasi

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

birgalikda harakat qilgandagina bola to‘laqonli, barkamol shaxs sifatida voyaga yetadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlari, “Ilk qadam” Davlat dasturi hamda xalqaro hujjatlar — BMTning “Bola huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasi” bu sohada hamkorlikning huquqiy asoslarini belgilab beradi. Shu jihatdan, xalqaro tajribalarni o‘rganish o‘zimizning ta’lim amaliyotiga yangi g‘oyalar va innovatsion yondashuvlarni olib kirish imkonini beradi.

1. Oila va MTT hamkorligining nazariy asoslari

Oila – bu bolaning dastlabki ijtimoiylashuv makoni. Ota-onaning mehr-muhabbati, qadriyatlarini, tarbiyaviy uslubi bolaning shaxs sifatida shakllanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatadi.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti esa oilada boshlangan tarbiyani ilmiy asosda davom ettiruvchi ijtimoiy muassasa hisoblanadi. Shu bois ular o‘rtasidagi pedagogik hamkorlik quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

- tarbiyachilar va ota-onalar o‘rtasida muntazam aloqa o‘rnatish;
- bolalarning rivojlanishiga doir ma’lumot almashish;
- ota-onalar uchun seminar va treninglar o‘tkazish;
- oilaviy qadriyatlar asosida bolani tarbiyalash;
- bolani individual rivojlantirish rejasini birgalikda ishlab chiqish

2. Finlyandiya tajribasi

Finlyandiya dunyoda maktabgacha ta’lim tizimi eng rivojlangan davlatlardan biridir. Bu yerda “oila markazda” tamoyili asosida ta’lim yo‘lga qo‘yilgan. Har bir bolaga alohida “rivojlanish portfeli” tuziladi va ota-onalar haftalik uchrashuvlarda bolasi haqidagi ma’lumotni tarbiyachi bilan birgalikda tahlil qiladi.

Finlyandiya ota-onalar MTT faoliyatida bevosita ishtirok etadi: ular ochiq darslarda qatnashadi, bolalar bilan loyihalarda ishlaydi va bayram tadbirlarini birga tashkil etadi. Natija: bolalarda ijtimoiy faollik, mustaqillik va ishonch hissi kuchli shakllanadi.

3. Yaponiya tajribasi

Yaponiyada maktabgacha ta’limning asosiy g‘oyasi — “birgalikda o‘shirish” tamoyilidir. Ota-onalar har oyda MTTga tashrif buyurib, bolalar faoliyatida qatnashadi. Maktabgacha ta’lim muassasalari huzurida ota-onalar klublari tashkil etilgan bo‘lib, bu klub a’zolari bolalarning kundalik o‘yinlarini kuzatadi, o‘qituvchilarga yordam beradi va tarbiyaviy masalalarda maslahatlashadi. Yaponiyada tarbiyachi “ikkinchi ota-ona” sifatida qaraladi, bu esa oilaviy ishonchni mustahkamlaydi

4. AQSH tajribasi

AQSHda “Head Start” dasturi oilaning bolani tarbiyalashdagi o‘rnini kuchaytirishga qaratilgan. Bu dasturda ota-onalar o‘z farzandlari uchun individual ta’lim rejalarini ishlab chiqishda faol ishtirok etadi. Shuningdek, ota-onalarga psixologik yordam, sog‘lom turmush tarzi, va oilaviy munosabatlar bo‘yicha treninglar o‘tkaziladi.

Bunday hamkorlik bola rivojlanishining barcha jihatlarini – jismoniy, aqliy, ijtimoiy va hissiy sohalarni qamrab oladi.

5. Janubiy Koreya tajribasi

Koreyada “Oila – ta’lim hamkorligi markazi” tizimi mavjud. Bu markazlar orqali ota-onalarga pedagogik maslahatlar, onlayn treninglar, “parent school” (ota-onalar maktabi) mashg’ulotlari o’tkaziladi. Har bir MTTda ota-onalarning ishtirokida “Rivojlanish kengashi” tuziladi. Ularning tajribasi shuni ko’rsatadiki, oila va muassasa o’rtasidagi axborot almashinuvi raqamlashtirilgan tizim orqali amalga oshirilsa, natijalar yanada yaxshilanadi.

6. Rossiya tajribasi

Rossiyada “Oila bilan hamkorlik dasturi” har bir MTT faoliyatida majburiy yo’nalish sifatida joriy etilgan. Ota-onalar uchun “Tarbiyachi kuni” o’tkazilib, ular muassasa ishini amalda sinab ko’radi. Bundan tashqari, pedagogik maslahatchilik markazlari ota-onalarga bepul xizmat ko’rsatadi.

7. O‘zbekiston amaliyoti

O‘zbekistonda oila va MTT hamkorligini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda “Ilk qadam”, “Har bir oila – bolalar bog‘chasi” kabi dasturlar asosida ota-onalarning faol ishtiroki ta’minlanmoqda.

Shu bilan birga, xorij tajribasidan foydalanib:

ota-onalar uchun pedagogik vebinarlar;

MTTlarda “Ochiq eshiklar kuni”;

ota-onalar klublari;

elektron aloqa tizimlari (Telegram, MTT mobil ilovalari) yo’lga qo’yilmoqda. Bu amaliyotlar orqali ota-onalar tarbiyachilar bilan muntazam aloqada bo’lish imkoniyatiga ega bo’lmoqda.

8. Xalqaro tajribalar asosida tavsiyalar

1. MTTlarda “Ota-onalar maktabi” dasturini joriy etish;

2. Ota-onalarning ishtirokida pedagogik hamkorlik klublarini tashkil etish;

3. Xalqaro hamkorlik asosida tajriba almashuv dasturlari yo’lga qo’yish;

4. Har bir MTTda raqamli hamkorlik platformasi yaratish;

5. Bolalar rivojlanishini baholashda ota-onalarni faol jalb etish.

Xulosa

Oila va maktabgacha ta’lim tashkilotlari o’rtasidagi hamkorlik — bu bolaning har tomonlama barkamol rivojlanishiga xizmat qiladigan eng muhim omildir. Xalqaro tajribalar shuni ko’rsatadiki, ota-onalarni ta’lim jarayoniga faol jalb etish bolada ijobiy ijtimoiy xulq, o’ziga ishonch, hamkorlik va mehnatsevarlik sifatlarini shakllantiradi. O‘zbekiston ta’lim tizimida bu yo’nalishni yanada takomillashtirish uchun ilg‘or xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish zarur. Bugungi globallashtirish davrida ta’lim tizimini takomillashtirishda oila va maktabgacha ta’lim tashkilotlari o’rtasidagi hamkorlik alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki bola shaxsining shakllanishi, uning ijtimoiy, aqliy, jismoniy va ma’naviy rivojlanishi, avvalo, oilada boshlanadi, maktabgacha ta’lim muassasasida esa bu jarayon izchil va tizimli ravishda davom ettiriladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, xorijiy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

davlatlarda oila va MTT hamkorligi nafaqat ta'lim jarayonining tarkibiy qismi, balki bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan ijtimoiy tizim sifatida qaraladi. Finlyandiya, Yaponiya, AQSH, Janubiy Koreya va Rossiya tajribalari shuni ko'rsatadiki, bu mamlakatlarda ota-onalar faqat farzand tarbiyasida emas, balki ta'lim-tarbiyaviy rejalashtirish, dars jarayonlari, loyihaviy faoliyat, bayram va tadbirlar tashkil etishda ham faol ishtirok etadi.

Xalqaro tajribalar tahlili natijasida quyidagi muhim jihatlar aniqlanadi:

1. Ota-onalarning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishi bolaning ijtimoiy moslashuvini va o'ziga ishonchini kuchaytiradi.

2. Pedagogik hamkorlikning uzluksizligi bola rivojlanishidagi uzilishlarni bartaraf etadi.

3. Oila va MTT o'rtasidagi ochiq muloqot tizimi ishonch, o'zaro hurmat va hamjihatlik muhitini shakllantiradi.

4. Raqamli texnologiyalar asosidagi axborot almashinuvi hamkorlikni tezkor, samarali va shaffof qiladi. O'zbekiston sharoitida ham so'nggi yillarda bu borada sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. "Ilk qadam" davlat dasturi, "Oila – bolalar bog'chasi" tashabbuslari, ota-onalar klublari, "Ochiq eshiklar kuni" tadbirlari orqali oilaning ta'lim jarayonidagi roli tobora ortib bormoqda. Ammo bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan ishlarni xalqaro tajribalar asosida yanada takomillashtirish zarur. Shu munosabat bilan, quyidagi xulosalarga kelindi: Oila va MTT hamkorligi bolaning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiylashuvi, mustaqilligi va axloqiy qadriyatlarini shakllantiruvchi asosiy omildir. Oila, pedagog va bola o'rtasidagi uchburchak tizimi har bir tomonning mas'uliyatini oshiradi. Maktabgacha ta'limda samarali natijaga erishish uchun ota-onalarni faqat "kuzatuvchi" emas, balki hamkor-pedagog sifatida tayyorlash lozim. Xalqaro tajribada sinovdan o'tgan innovatsion shakllarni (ota-onalar maktabi, oilaviy treninglar, masofaviy maslahatlar, onlayn platformalar) O'zbekiston tizimiga moslashtirish kerak. Oila va ta'lim muassasasi o'rtasida muntazam pedagogik maslahat, monitoring va tahlil tizimi joriy etilishi kerak.

Demak, oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari hamkorligini rivojlantirish — bu nafaqat bolalarning ta'lim sifatini oshirish, balki ularning barkamol, mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy faol shaxs sifatida voyaga yetishini ta'minlaydigan strategik yo'nalishdir. O'zbekistonning o'ziga xos milliy qadriyatlari, oila institutining mustahkamligi va xalqaro ilg'or tajribalarni uyg'unlashtirish orqali biz zamonaviy, insonparvar va samarali maktabgacha ta'lim tizimini yaratishimiz mumkin.

Tavsiya

Har bir MTTda oila bilan ishlovchi "pedagog-maslahatchi" lavozimini joriy etish;

Ota-onalar uchun muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etish;

"Oila–MTT–Jamiyat" uchlik tizimi asosida hamkorlik modelini ishlab chiqish;

Xalqaro grantlar asosida tajriba almashuv loyihalarini yo'lga qo'yish.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–2707-son qarori.
2. “Ilk qadam” Davlat dasturi, 2021-yil.
3. UNESCO. Early Childhood Education and Family Engagement Report, 2022.
4. OECD. Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education, Paris, 2020.
5. Finnish National Agency for Education. Early Childhood Education Curriculum, Helsinki, 2019.
6. Head Start Program Performance Standards, USA, 2023.
7. Japan Ministry of Education. Parental Involvement Framework, Tokyo, 2020.
8. Korea Institute of Child Development. Family-School Partnership Model, Seoul, 2021.
9. Rossiya Federatsiyasi Ta’lim vazirligi. Oila va bolalar bog‘chalari hamkorligi konsepsiyasi, Moskva, 2018.
10. Tursunova N. Maktabgacha ta’limda oila bilan hamkorlik asoslari, Toshkent, 2022.

